

POST DEMOKRASİ VE SİYASİ PARTİ KAVRAMLAŞTIRMASINI
PIERRE BOURDIEU ÜZERİNDEN OKUMAK

READING THE CONCEPT OF POST DEMOCRACY AND POLITICAL
PARTY FROM PIERRE BOURDIEU

ЧТЕНИЕ КОНЦЕПЦИИ ПОСТ-ДЕМОКРАТИИ И ПОЛИТИЧЕСКОЙ
ПАРТИИ ОТ ПЬЕР БУРДЬЕ

Yunus KOÇ*

ÖZ

Modern dönemde “eşitlik”, “özgürlük” ve “katılım” gibi doktrinlerin savunuculuğunu yapan demokrasi, halkın yönetiminin garantörü olarak görülmüştür. Halk sahip olduğu bu egemenliğini; demokrasinin en önemli aygıtı olan siyasi partiler vasıtasıyla yani seçtiği temsilciler ile dolaylı bir şekilde gerçekleştirmiştir. Modern dönemde halkın yönetimini, düşüncesini ve katılımını, siyasal alanda temsil etme görevi verilen siyasi partiler, postmodern dönemde yeniden tanımlanmıştır. Artık halkın isteklerinin ve taleplerinin yerine şirket çıkarları ve menfaatleri siyasi partiler tarafından daha fazla dikkate değer görülmüştür. Böylece siyasi partilere yüklenen yeni anlamlarla yönetimde hâkim olanın kim ya da kimler olduğu mevzu tartışılmaya başlanmıştır. İşte yeni dönem, halkın katılımını, yönetimini sekteye uğratmış ve demokratik değerler yerini yeni değerlere bırakmıştır. Haliyle bu durum, demokrasinin yeni bir modeli olan post demokrasinin, ne olduğunun sorgulanmasını zorunlu hale getirmiştir. Bundan dolayı demokratik ilkelerin yeniden belirlendiği, hakikat olanın yeniden şekillendirildiği post dönemde; demokrasinin nasıl evrildiğinin sorgulanması, en önemli enstrümanlarından olan “siyasi partiler” üzerinden okunması çalışmamızın amacını oluşturmuştur. Bu perspektifle post demokrasi kavramı, Bourdieu’nun sermaye kuramına dikkat çekilerek ele alınmıştır. Bilhassa ekonomik sermaye ve sosyal sermaye, nitelikleri açısından post demokrasi kavramının izah edilmesinde önem arz ettiği vurgulanmıştır. Çalışmada, nitel araştırmalardan betimsel analiz yönetimine uygun olarak konunun çerçevesi belirlenmiş, bu çerçevede verilere ulaşılmış, elde edilen veriler işlenmiş son olarak ulaşılan bulgular tanımlanmış ve yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Post Demokrasi, Demokrasi, Siyasi Parti, Ekonomik Sermaye, Sosyal Sermaye.*

* ORCID: 0000-0001-9453-2910, Dr. Öğretim Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Muş, Türkiye. (y.koc@alparslan.edu.tr)

ABSTRACT

In the modern era democracy, which advocated doctrines such as “equality”, “freedom” and “participation” has been seen as the guarantor of the people's will. The people have this sovereignty; through the political parties, which are the most important instrument of democracy in other words indirectly through with the representatives chosen. In the modern era, the political parties assigned to represent the administration, thought and participation of the people in the political sphere were redefined in the postmodern period. Instead of the wishes and demands of the people, the interests and interests of the company are now considered more remarkable by political parties. Thus, with the new meaning attributed on political parties, it has started to be discussed who or whom is dominant/hegemony in the government. Here, the new era, public participation, management has disrupted and democratic values have been replaced by new values. Consequently, this situation has made it necessary to question what is “the post-democracy” as the new version of democracy. Therefore, in the post-era when democratic principles were redefined and the truth was reshaped; the question of how democracy evolved and reading it through “political parties”, one of the most important instrument of democracy, constituted the purpose of this study. From this perspective, the concept of post-democracy has been tackled with by drawing attention to Bourdieu's theory of capital. In particular, it is emphasized that economic capital and social capital are important in explaining the concept of post-democracy in terms of its characteristics. In this study, the framework of the subject was determined in accordance with the descriptive analysis management from qualitative researches, the data were obtained within this framework, the data obtained were processed and the final findings were identified and interpreted.

Keywords: *Post Democracy, Democracy, Political Party, Economical Capital, Social Capital.*

АННОТАЦИЯ

В современной эпохе демократия, которая защищает такие доктрины, как " равенство", "свобода " и "участие" рассматривается как грант воли народа. Этот суверенитет народ осуществляет посредством политических партий, то есть с помощью избранных представителей, которые являются основной частью демократии. В современной эпохе политические партии, которым в политической сфере поручено представлять управление, мнение и участие народа, были заново пересмотрены в постмодернском периоде. Ныне, для политических партий, выгоды и интересы компаний являются более важными чем желания и требования народа. Таким образом, после новообретенной значении политической партии, объектом обсуждения становится вопрос о гегемонности в правительстве. Новая эпоха завела в тупик участие и управление общественности и ценности демократии заменены другими. Следовательно, эта ситуация заставила переосмысление понятия постдемократии. В связи вышеизложенных соображений, обсуждение эволюция демократии и ее трактовка на основе понятий "политических партий " в периоде когда пересмотрены принципы демократии и суть истины является объектом изучения этого исследования. В этой связи понятия “пост демократии” была рассмотрена с точки зрения теории капитала Бурдьё. В частности, подчеркивается важность экономического и социального капитала для объяснения концепции постдемократии с точки зрения ее характеристик. В данной работе круг исследований определена с помощью описательного анализа на основе важных научных работ, В данной работе круг исследований определен с помощью описательного анализа на основе важных научных работ. Для этого сначала

полученные данные обработаны, а в конце, приведен анализ полученных результатов.

Ключевые слова: *постдемократия, демократия, политическая партия, экономический капитал, социальный капитал.*

1. Giriş

Günümüzde demokrasi anlayışı en temel anlamda siyasi bir olguya işaret etmekte ve karşılığını siyasi olanda aramaya çalışmaktadır. Bir “erdem” olarak kurgulanan demokrasinin güncel anlamı itibariyle ideolojiden ve siyasetten sıyrılması artık mümkün görünmemektedir. Gittikçe yaygınlaşan ve modern devletlerin, neredeyse tek rasyonel biçimi haline gelen demokrasi artık başlı başına bir yönetim mekanizmasıdır. Bugün genel olarak bir rejim/ideoloji/yaşam biçimi mi yoksa basit bir yönetim mekanizması mı olduğu tartışılan ve bir kısmının ilk anlayışı, bir kısmının ise ikinci anlayışı savunduğu demokrasi, tarihsel süreç içerisinde farklı biçimlerde uygulanmıştır. Antik Yunan’dan günümüze kadar demokrasinin farklı modelleri, uygulanma alanı bulmuştur. Ancak demokrasinin hangi modeli uygulanırsa uygulansın, temel bileşenleri, olmazsa olmazları mevcuttur. Katılım, eşitlik ve özgürlük kavramları demokrasinin en temel kavramlarıdır. Bu kavramlar çerçevesinde demokrasinin farklı uygulamaları, özellikle 20.yy.da uygulama alanı bulmuştur. Bunlar; klasik demokrasi, koruyucu demokrasi, kalkınmacı demokrasi ve halk demokrasisi gibi modellerdir (Heywood, 2012: 101-122). Demokrasinin yüzlerce farklı modeli bulunmasına rağmen post demokrasi, “halkın egemen olduğu yönetim” doktrininin hâkim olduğu diğer modellerin aksine yeni bir üst model olarak ifade edilecektir. Bunun yanında demokraside “hâkim” olanın kim ya da kimler olduğu mevzusunda yeni anlamlar yüklenecektir.

Tabi ki bu tür tanımlamaların mantığında demokrasinin istenilen yaşam biçimine izin verip vermeyeceğidir; çünkü demokrasi en genel bağlamda kabul edilen en iyi yönetim biçimi olarak kurgulanmıştır. Demokrasi sisteminin içinde en önemli etken olan siyasi partiler ise, demokrasinin vazgeçilmez ön koşuludur. Çünkü siyasi partiler yönetim biçiminin uygulanması adına en önemli siyasi aygıtlardır. Partilerin kendi içlerindeki tutum ve izledikleri siyasi metod demokrasinin nasıl uygulanabileceğinin önemli bir göstergesidir. Demokrasi ile ilgili tartışmaların ana problem noktası, demokrasinin ne olduğudur. Bazılarına göre demokrasi, halk egemenliğine biçim vermektir; bazılarına göre ise siyasal tartışmanın özgür, serbest bir biçimde gerçekleşmesini sağlamaktır. Bu bağlamda demokrasi, birincisinde özü, ikincisinde ise prosedürleriyle tanımlanmıştır. Öze ilişkin tanımlama, demokrasinin bir ideoloji, bir yaşam biçimi olduğuna dair tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Prosedürel tanımlamayı merkeze alanlar ise, demokrasiyi bir yönetim mekanizması olarak görür ve demokrasinin bir yaşam biçimi veya bir ideoloji olduğunu reddederler (Yayla, 2008: 16-18). Kelimenin kökenine bakıldığında, demokrasi kelimesi Antik Yunan kökenlidir ve Yunancada “halk”, “halk kitlesi” veya “tam yurttaşlık” anlamına gelen “Demos” kelimesi ile “egemen olmak” veya “iktidar kullanmak” anlamlarına gelen “Kratein” kelimelerinin birleşiminden meydana gelir (Marshall, 2005: 140-141). Bu

Post Demokrasi ve Siyasi Parti Kavramlaştırmasını Pierre Bourdieu Üzerinden...

bağlamda demokrasi doğrudan veya dolaylı olarak halkın yönetime katılmasını ifade eder. Kavramın, “halkın halk tarafından, halk için yönetimi” (Şahin, 2008) olarak tanımlanmış olması bağlamı açısından önemiyet arz eder. Ancak bu klasik ve öze ilişkin kavrama yüklenen anlam post dönemde farklılaşmış daha çok teknik boyuta indirgenmiştir. İşte bu, yönetim mekanizması olarak görülen teknik boyuttur. Dolayısıyla denilebilir ki, demokrasinin; savunmuş olduğu “eşitlik”, “özgürlük” ve “katılım” gibi doktrinleri sekteye uğratan, anlamsızlaştıran bir hal almasına neden olacaktır.

Bu bağlamda halkın yönetiminin garantörü olarak görülen demokrasinin bir siyasi model mi yoksa bir tutku mu olduğu tartışması anlamını yitirmiştir. Keza siyasal bir sistem olarak demokrasi (modern dönemdeki örnekte olduğu gibi doğrudan olmayan, seçilmiş temsilciler aracılığıyla) halkın bir anlamda kendisini yönetmesidir. Bir tutku olarak ise kendi kendini yönetme idealinin derinleşmesi ve genişlemesi isteği anlamındadır (Saward, 2009: 209). Bu iki yaklaşımın birbirleriyle olan gerilimin yarattığı olumsuz etkiler tabi ki zaman ve mekâna göre değişmektedir ama genel anlamda kabul gören yaklaşımların artık pek de geçerli olmadığı ileri sürülebilir. Çünkü yeni dönemin demokrasiye biçtiği rol yüklenen anlam ve kavramın anlamlandırılması açısından farklı değerler üzerine inşa edilmeye çalışıldığı söylenebilir. Bilhassa modern dönemin hakikatlerinin artık sorgulanır bir biçimde tartışılması demokrasinin de hem bir tutku hem de bir yönetim biçimi veya tercihi olarak siyasallaşmasını değiştirmiştir. Postmodern söylemlerin gün yüzüne çıkması ve sermayenin belirlediği bir dünyaya doğru adım adım giderken, genel geçer söylemlerin bir büyük anlatı olarak kalmasına kesin gözüyle bakılacaktır. Durum tıpkı Lyotard’ın (1997), “dil oyunları” kavramı ile toplumu kontrol altında tutabilecek yeni hakikat arayışına girmesi gibidir. Bu hakikatler, artık modern dönemdeki büyük anlatılar olan “halkın yönetimi”, “halkın katılımı” ve benzeri yüksek değerlerin tahakkuk edilmesine imkân sağlayacak başat ölçütlerden varestedir. Bunlar, daha ziyade “uzman teknik dil oyunlarının” ve “tekno-strüktürlerin” belirlediği bir hakikattir.

Demokratik ilkelerin yeniden belirlendiği, hakikat olanın yeniden şekillendirildiği post dönemde demokrasinin nasıl evirildiğinin sorgulanması, en önemli enstrümanlarından olan “siyasi partiler” üzerinden okunması çalışmamızın amacını oluşturmuştur. Bu perspektifle post demokrasi kavramı, Pierre Bourdieu’nun sermaye kuramına dikkat çekilerek ele alınmaya çalışılmıştır.

Çalışmada, nitel araştırmalardan betimsel analiz yönetimi kullanılmıştır. Betimsel analiz yöntemine (Özdemir, 2010: 336) uygun olarak konunun çerçevesi belirlenmiş, bu çerçevede verilere ulaşılmış, elde edilen veriler işlenmiş son olarak ulaşılan bulgular tanımlanmış ve yorumlanmıştır.

Böylesi bir çalışma, “post demokrasi” olgusunun Türkiye literatüründe yeterli olmadığı dikkate alınarak yazılmıştır. Budan sonra yapılacak “demokrasi” çalışmalarına katkı sağlayacağı beklenmektedir.

2. Hakikatin Sorgulanması: Postmodernizm, Yeniden Tanımlama ve Siyasi Partiler

Modern toplumun genel ifade biçimi olan aydınlanma hareketi, akıl bağlamında ürettiği gerçekliği bir tabu olarak sunmuş ve dolayısıyla bu tabuyu hayatın merkezi haline getirmiştir. Postmodern dönemin bir karşılığı da buna bir cevap verme çabasında olmasıdır, hatta JürgenHabermas (1993), HerbertMarcuse (2010), MaxHorkheimer (2013) ve Theodor W. Adorno (1995, 1996) gibi teorisyenlerinin olduğu Frankfurt Okulu da bunun için oldukça yoğun çaba harcamıştır (Therborn, 2006: 19-21). Dolayısıyla aklın ve pozitivistizmin merkezi rol aldığı modern dönemde, bu olgular dönemin siyasal paradigmalarının belirlenmesinde önemli bir yer teşkil ettiği söylenebilir. Yani modern dönem öncesi, dinin ve imparatorlukların egemen olması gerektiği inancına dayalı bir süreç arz etmekteydi. Modern dönemde ise, pozitivistizmin ve halkın egemen olması gerektiği düşüncesi söz konusuydu. Ancak modern dönem içerisinde halkın egemenliğinin tahakkuk edilmeye çalışılması ilk olarak meşruti monarşiyle (Göze, 2009: 455-467; Sarıca, 1969: 15-41; Erten, 1996: 25-30) son kertede ulus devletler ortaya çıkmasıyla halkın tek temsilcisi olarak siyasi partilerle olmuştur (Gülsoy, 2006: 75-77; Küçükömer, 2010: 28-35; Duverger, 2007: 132-134).

Tam da bu noktada modern dönemin genel kaygısı hakikati kavramsallaştırmak olduğu için siyasi partilerin de bu süreçteki rolü hakikati olduğu gibi sunmak ve kabul ettirmektir. Ulus devletçi bu tutum, geçmişten beri temel kaygılara karşı bir set kurma çabasıdır. Modern dönemdeki hakikat kavramının bir anlamda sorgulanmadan kabul edilebilir olması, eleştiriye tabi tutulamaması ve kurucu bir ideolojik aygıt olarak gerçekliği teşkil etmesi, yani ideolojikleştirilmesi, hakikati genel kabul gören bir olgu haline getirmiştir. Böylece siyasi partiler aracılığıyla ideoloji bir dünya görüşü olarak neyin doğru ya da neyin yanlış olduğu anlayışını ortaya koymuş ve doğru olanı içinde barındırır hale getirmiştir (Earle, 2013: 168). Ulus-devlet, diğer pek çok siyasi sistemin aksine, siyasi sınırların kültürel sınırlarla örtüşmesi gerektiğini varsayan bir ideolojiye dikkat çekerek (Eriksen, 2002: 166) kendisini meşrulaştırmıştır. Modern dönemin gerçeklik anlayışının sorgulanamıyor olması, en genel anlamda ulus-devlet anlayışının bir parçası olarak kabul edilebilir. Çünkü ulus-devlet anlayışının esasında itaatkâr bir tavrı söz konusudur ve ulus-devletin hakikati, vatandaşları tarafından kabul gören hakikatlerdir. Ulus-devletler varlıklarını ve varlıklarının devamını bu hakikati sürdürebilmelerine borçludur (Şaylan, 2009: 35). İşte modern dönemde bu hakikatin muhafazası ve devamını sağlamaya çalışan siyasi partiler, halkın egemenliğinin, siyasi düşüncesinin temsilcileri anlamında pek çok şekilde tanımlanmıştır (Sarıbay, 2008: 174). Keza siyasal parti, halkın siyasal olarak temsil edilmesini ya da iktidara ortak olmalarını sağlayan faaliyetlerdir (Mayer, 2011: 674). Kimi zaman muhalefet kimi zaman iktidarı elde etme (Blondel, 2008: 675; Kapani, 2012: 176; Kışlalı, 1997: 238) güdüsüyle hareket eden siyasi partiler, belirli kesimin ideolojilerini yaydıkları örgütsel araçlar olarak da tanımlanmıştır (Marshall, 2005: 664; Crick, 2008: 672). Benzer şekilde siyasal partiler, belli bir ideolojiyi ya da programı hayata geçirebilmek (Tunaya, 1975: 354; Tuncay, 2000: 26) ve bunu da iktidara sahip olmak için yapan örgütlenmiş siyasi topluluklar olarak da tarif edilmiştir (Teziç, 2001: 305; Özbudun, 1979: 4). Aynı zamanda

Post Demokrasi ve Siyasi Parti Kavramlaştırmasını Pierre Bourdieu Üzerinden...

siyasal partiler, belli bir siyasi düşünce etrafında bir araya gelen vatandaşların özgür iradeleriyle katılım sağladıkları siyasal örgütler (Yanık-Özcan, 2007: 1; Clastres, 2006: 21), ya da siyasal düşüncenin toplumca örgütlenmesinin en etkili biçimi şeklinde de tanımlanmıştır (Tanör-Yüzbaşıoğlu, 2002: 187; Söğütü, 2006: 43). Yukarıdaki tanımlardan yola çıkarak siyasi partilerin; halkın egemenliğini, düşüncesini ve katılımını siyasal alana yansıtmaya çalışan bir demokrasi aygıtı olduğu söylenebilir.

Hakikatin yegâne olduğu zamanlardaki reflekslerin sorgulanmasıyla ulus-devletin, kendi akıbetine yönelik endişeler tartışılmaya başlanmıştır. Çünkü ulus-devletin toplumu bir arada tutma adına ürettiği kimlik ve onun getirdiği birliktelik algısı da sorgulanmaya başlanmıştır. İşte postmodern dönem, modernizmin hakikatini yeniden tanımlayacak ve üretecektir. Diğer bir ifadeyle postmodernizm, modern dönemin sürecini tamamladığı ve yeni bir sürece geçtiği anlamını taşımaktadır (Şaylan, 2009: 34-35). Bu yeni dönem, modern argümanların artık geçerliliğini yitirdiği ve küreselleşmeyle birlikte devletlerin ve milletlerin yeniden dönüşüp, kendilerini küresel siyasete hazırladıkları bir zaman dilimini içermektedir. Modern dönemin kesin çizgileri ve bilimin paradigmatik doğrulukları postmodern dönem için geçerli değildir, aksine postmodern dönemde hakikatler artık sıradanlaşmış ve kesin hakikatin olmadığı anlaşılmıştır. Postmoderniteyle, zafer kazanan pozitivizmin kesin yargılarının artık genel kabul gören bir belirsizlik niteliği taşıdığı ispatlanmıştır (Jeanniere, 1994: 22-24). Bu bağlamda, post dönemle birlikte hem ulus devletin tedirginliği bir anlamda sonlandırılmış, ulus devletin sorgulanamaz kuralları sorgulanmış ve aydınlanma aklının ileri sürdüğü siyasi hakikatler de yeniden tanımlanmıştır. Bu tanımlaya maruz kalan siyasi partilerin özellikle küreselleşmeyle birlikte ekonomik argümanlarla ön plana çıkması da artık muhtemel değil gerçek bir olgu anlamında karşımıza çıkmıştır. Bunun en önemli örneği Silvio Berlusconi liderliğindeki İtalya'nın "ForzaItalia" partisidir. Silvio Berlusconi, 1990'ların başlarında yaşanan yolsuzluk skandallarıyla oluşan boşluğu, geniş yatırım kaynaklarıyla (TV ve gazete gibi basın ve yayın örgütleri, kayda değer bir mali güç, "Milan" gibi önemli kulüp patronluğu ve süpermarketler zinciri gibi) doldurmuştur. Kısa bir süre zarfında da "ForzaItalia" ve ülkenin en önemli siyasal partisi olarak yerini almıştır. Lakin ForzaItalia'nın modern dönem siyasal partilerin taşıdığı niteliklerden farklı olarak gönüllü üyeleri, partinin siyasal düşüncesine rıza gösteren ve onu besleyen aydınları yoktur. Partinin faaliyetleri, gönüllüler tarafından değil parti lideri olan Berlusconi'ye ait şirket çalışanları tarafından gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla partiye bağlı gönüllü üyeler ve aktivistler yoktur. Özetle "ForzaItalia" partisi (Crouch, 2004: 59-60); *"klasik parti tipi örgütlenmesinden ziyade özünde bir şirket ya da şirketler ağı olan parti, toplumsal grupların talepleri doğrultusunda oluşmuş bir parti değildir, mevcut siyasi ve ekonomik seçkinlerin bir bölümü tarafından inşa edilmiş bir yapıdır. Aynı zamanda herhangi bir parti programından daha çok parti liderine dayanmaktadır."*

Bu durum post demokrasinin en temel karakteristiklerinden biridir. Burada görülmektedir ki; parti, tamamıyla bir şirket yönetir gibi yöneten ile yönetilen

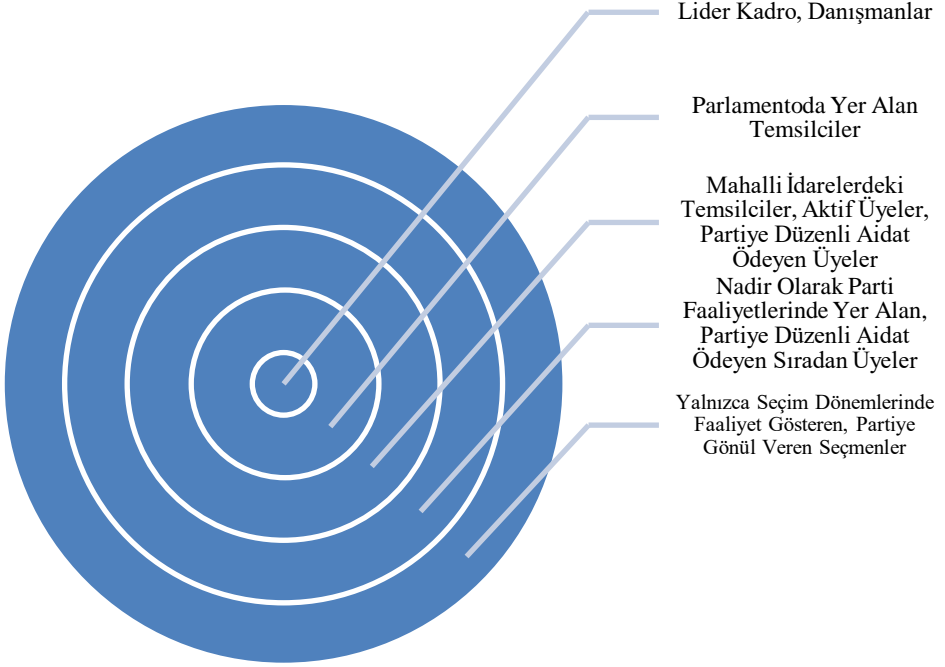
arasındaki ilişkiyi pazar alanı olarak ele almaktadır. Mevzuya kar-zarar eksenli yaklaşılmaktadır. Kar, yapılan kampanyalar neticesinde seçimlerde toplumun önemli bir kesiminin oyunu almaktır. Zarar ise, seçimlerde toplum tarafından yeterli oranda tercih edilmemesidir. Böylesi bir pazarlama vetiresi bir lider önderliğinde politik bir kampanya ile gerçekleştirilir. İşte bu, *“imaj maker’lar, kamuoyu yoklama şirketleri, siyasi danışmanlar, medya ile ilişkileri organize edecek iletişim koordinatörleri, TV programları, TV reklâmları ve birer gösteri biçimini almış olan halkla buluşma toplantıları (mitingler) üzerinden yürütülen topyekûn bir süreçtir”* (Hatipoğlu, 2009: 238).

Böylelikle söylenmesinde bir beis teşkil etmeyecektir ki; postmodernizmin siyasi partileri, ulus devletçi hakikatten çıkararak güncel olana eklemlemeye çalışması siyasi partilerin hem postmodernci hem de Bourdieu’cü anlamda tanımlanmasına sebep olacaktır.

3. Bourdieu’cu Ekonomik Sermaye Söylemi ve Post Demokrasinin Simgesi Olan Siyasi Partiler

Modern dönemde seçmen ile seçilen arasındaki diyalektik ilişkide temsilci rolünde olan seçilenin, seçmenin taleplerini, isteklerini ve arzularını da az ya da çok dikkate alarak karar aldığı söylenebilir. İşte temsil edilenin dolaylı siyasal katılımını sağlayan araç siyasi partilerdir. Bu dönemde siyasi partiye, demokrasinin en önemli siyasal aracı olarak yönetimde halkın egemenliğini dolaylı olarak gerçekleştirme görevi verilmiştir. Bu sistemde siyasi parti karar alama sürecinde her ne kadar merkezi konumda olsa da temsil ettiği halkın gölgesi altında bunu gerçekleştirir. Siyasi parti ile seçmen arasındaki bu durumu Crouch (2004: 57), birbiri ardına sıralan çemberler üzerinden modellemeye çalışmıştır.

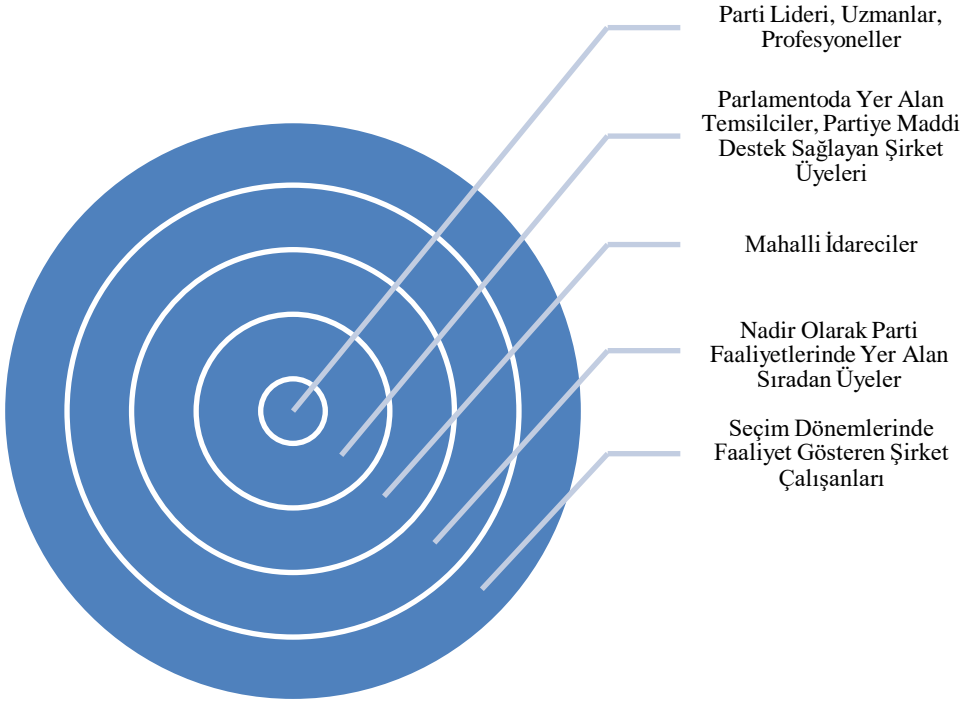
Post Demokrasi ve Siyasi Parti Kavramlaştırmasını Pierre Bourdieu Üzerinden...

Grafik 1: Modern Dönemde Siyasi Parti ile Seçmen Arasındaki İlişki

Bu modelde çemberin merkezinde lider bir kadro ve danışmanlar yer almaktadır. Ardından gelen çember parlamentoda yer alan temsilcileri, devam eden bu çemberlerin sonucusu olan en büyük çemberinde ise, partinin oyunu kendine çekmeye çalıştığı geniş hedef kitlesini oluşturur. Demokrasinin eş merkezli çemberler modeli olarak adlandırılan bu yapı pratikte tam anlamıyla mümkün olmamaktadır. Bu modele yaklaşma ya da modelden uzaklaşma gibi hareketler görülmektedir (Crouch, 2004: 57).

Post demokrasi döneminde ise bu durum farklılaşmaktadır. Bilhassa sınıf yapısındaki karışıklık ve şirketlerin yükselişe geçişiyle beraber modern dönem için tanımlanan eş merkezli çember modeline farklı ilaveler olmuştur. Bu durum eş merkezli modelin değişim ve dönüşüm geçirmesine neden olmuştur. Burada yaşanan değişimin en çarpıcı olanı çemberin merkezinde yer alan lider bir kadro ile danışmalara ayrıca lobilerin katılmış olmasıdır. Bu, merkezde kimin karar alıcı olacağı noktasında belirleyici bir rol oynayacaktır. Dolayısıyla temsilci olarak parti ile temsil edilen arasındaki ilişkinin renginin değişmesine neden olacaktır. Crouch (2004: 58) bu ilişkinin bir elips görüntüsü aldığını ve farklı model olarak karşımıza çıktığını belirtmiştir.

Grafik 2: Postmodern Dönemde Siyasi Parti ile Seçmen Arasındaki İlişki

Postmodern dönemde siyasi parti ile seçmen arasındaki ilişkinin daha evvel modern dönemde de olduğu gibi aynı noktadan başladığı söylenebilir. Yani bu ilişki sisteminde merkezde siyasi parti liderleri, faal olarak partide bulunan uzmanlar ve partinin temel argümanlarına ve amacına sempatiyle bakmasına karşın belli bir bedel karşılığında parti için iş gören profesyoneller bulunmaktadır. Akabinde parlamentodaki temsilciler, şirket üyeleri, sonrasında mahalli İdareciler, ardından gelen çemberlerde ise sırasıyla nadir olarak parti faaliyetlerinde yer alan sıradan üyeler ve seçim dönemlerinde faaliyet gösteren şirket çalışanları vardır. Son ve en büyük çemberde ise halk, toplum, parti için geniş hedef kitlesi bulunur.

Burada dikkat çeken nokta, daha evvelki sistemden farklı olarak parti içerisinde yer bulan şirket ile bir şekilde münasebeti bulunan uzmanlar,

Post Demokrasi ve Siyasi Parti Kavramlaştırmasını Pierre Bourdieu Üzerinden...

profesyoneller, lobciler ve en geniş tabirle şirket çalışanlarıyla diğer gruplar arasında doğrudan bir etkileşimin imkânının sağlamış olmasıdır. Bu ise demokrasi açısından bazı temel sorunları beraberinde getirmiştir. Keza halkın isteklerinin ve taleplerinin yerini şirket çıkarlarının ve menfaatlerinin siyasi parti tarafından alınacak kararlarda daha baskın olması gibi problemleri beraberinde getirmektedir. İşte bu durum, halkın katılımını, yönetimini sekteye uğratmış ve böylesi demokratik değerler yerini yeni değerlere bırakmıştır. Yeni değerlerin ise şirket çıkarları olduğu izahtan varestedir. Özelleştirme mevzuu bu anlamda dikkat çekicidir. Post demokrasi sürecinde hükümet içerisinde yer alan şirket yöneticileri, uzmanları, profesyonelleri, lobcileri veya çalışanları bir kurumun özelleştirilmesi noktasında hangi değerleri dikkate alarak karar alacakları sorusu önem arz etmektedir. Şirketlerin anlam dünyasının kar ve kazanç temelli olduğu düşünüldüğünde kapitalist sistem içerisinde şirket kendi çıkarlarını mı yoksa halkın çıkarlarını mı dikkate alır?

Post demokraside siyasi parti yapılanmasını tanımlayan Crouch'un (2004: 58-59) yapmış olduğu çıkarım bu bağlamda dikkat çekicidir: *"Parti yönetiminde yer alanlar ile bağlantı içinde olmak bu işten çıkar sağlamak isteyen şirketler için hayati bir öneme sahiptir. Şirketlerin üyeleri danışman çevreler ile uzun zamanlar geçirir ve parti danışmanları lobciler gibi şirketlerden işler alır. Bu çekirdek kadro, parti çevrelerinden partinin oy oranlarının gerisinde bir elips şekline dönüştürmüştür."*

Post demokraside siyasi partinin bir şirket gibi yönetilmesi, Bourdieu'nun (2010, 48-47) kavramsallaştırdığı sermaye türlerinden maddi kazançla dönüştürülebilen "ekonomik sermaye"sine benzer. Çünkü gerek şirkete dönüştürülen partinin gerek ise "ekonomik sermaye"nin temel gayesi kar, para, kazanç ile ilgilidir. Maddi çıkarın sağlanabileceği alan da sosyal alan ile ilişkilidir.¹ Diğer bir ifadeyle Bourdieu'nun ifade ettiği "ekonomik sermaye", ekonominin dışında olanlardan ayrı ve müstakil bir tür olarak değerlendirilemez (Göker, 2007: 281-283). Bu açıdan şirketler için paraya çevrilebilir olan siyasi partiler bu bakımdan önemlidir (Özdemir, 2006: 130). Şirketlerin siyaseti yönlendirmek ve alınacak kararlarda ekili olmak için siyasi parti içerisinde konumlanmaya çalışmasını da böyle değerlendirmek gerekir. Söz konusu olan "ekonomik sermaye"nin sahip olduğu siyasal konumla, alanda elde edilebilecek özgül faydalara erişimi belirler (Bourdieu, Wacquant, 2016: 81-82).

Ekonomik sermaye, belli bir alanda hem mücadele silahı hem de uğruna mücadele edilen maddi çıkar olarak, sermaye sahibine belli bir iktidar ve bir nüfuz kurma olanağı verir. Dolayısıyla sermayedarın bir taraftan siyasal alanda var olmasını diğer taraftan ekonomik çıkarlarını sağlamasında etkili olur. Sermaye

¹1960 ve 1970'li yıllarda Fransa'daki konut politikalarını kendi çıkarına yönlendirmeye çalışan özel sektör (bankalar, bankerler, inşaat şirketleri ve müteahhitler vb.) bu konuda dikkate değerdir. Keza özel sektörün gayrimenkul kredilerinin verilmesini kolaylaştıran belirli yasaların çıkmasıyla ilgilenecek bankalar gibi iktisadi ya da kültürel etkinlikler kesiminde devletin politikasını belirlemek ya da yönlendirmek için nasıl çalıştıklarına, başka kuruluşlarla, bürokratik organizmalarla ve özel sektörlerle nasıl koalisyonlar ve ağlar kurduklarına bakıldığında ekonomik sermaye için siyasal alanın ne kadar cezbedici olduğu anlaşılır (Bourdieu, Wacquant, 2016: 98-99).

sahibine bu imkânları sağlayan siyasal alanda diğer oyunculara nazaran daha güçlü ve etkili bir sermaye türü olarak ekonomik sermayeye sahip olmasıyla ilişkilidir. İşte bu durum aynı zamanda baskın olan sermayedarın, temel gayesi doğrultusunda oyunun içkin kurallarını kısmen ya da bütünüyle dönüştürmesine imkân sağlar (Bourdieu, Wacquant, 2016: 82-84).

Dünya siyasetinde belirleyici bir etkiye sahip olan Amerika'da Cumhuriyetçi Parti'nin bu konuda ehemmiyet arz ettiği söylenebilir. Parti, lideri ve kabinesiyle kayda değer bir servete sahip olanlardan oluştuğu görülür. Keza Donald J. Trump sahip olduğu ofis binaları, golf kulüpleri, otel ve rezistansları ile dünyanın en zengin gayrimenkul iş adamları arasında yer alır. Aynı zamanda Cumhuriyetçi parti lideri olarak Trump, Federal Seçim Komisyonuna¹ verdiği kişisel bilgiler kıyas alındığında, ABD başkanlığından sonra servetinde %5 gibi önemli bir artışın olduğu gözlemlenmiştir.² Amerika Birleşik Devletleri Başkan Yardımcısı Michael R. Pence ise,³ Amerika'nın Indiana eyaletinde petrol istasyonu zinciri şirketine sahip bir ailenin çocuğu⁴ olmasının yanı sıra küresel emperyalizmin yönlendirilmesinde etkili bir gücü olan Evanjelist Kilise mensubudur. Öyle ki Evanjelistler, sermaye birikimini kurtuluşun kaynağı olarak gören Protestan mezhebinin bir devamı niteliğine sahiptir (Bedir, 2013: 73). Öte taraftan Beyaz Saray'ın Yönetim ve Bütçe Ofisi (OMB) direktörü olarak MulvaneyMick de, inşaat şirketi olan, ailesinin emlak şirketini yöneten,⁵ "LancasterCollins Road LLC" ve Indian Land Ventures adında iki finansal şirketi olan politikacıdır.⁶Mulvaney, kredi birlikleri, bankalar, güvenlik firmaları, ipotek hizmeti veren şirketler ve maaş günü borç verenleri etkileyen konularda belirleyici bir sestir. Sahip olduğu bu konumu kullanarak sermaye birikimini arttırdığı gözlemlenebilir Nitekim medyada çıkan "*Trump Genelkurmay Başkanı MickMulvaney, 2,5 Milyon Dolarlık Bir Krediyile Bir İşletmeye Sahip Oldu*" gibi manşetler bu noktada dikkat çekicidir.⁷

Dışişleri Bakanı RexTillerson ise, yaklaşık kırk yıl enerji sektöründe çalışmış ve ABD enerji devi Exxon Mobil CEO'su görevinde bulmuştur. Tillerson, uzun yıllar Exxon Mobil'in Rusya'da faaliyete bulunması için çaba sarf etmiştir. İlk siyasi tecrübesini Trump hükümeti ile yapmıştır. Hazine Bakanlığı Steve Mnuchin de, çok uluslu yatırım bankası olan GoldmanSachs'ın ortaklarından biridir. Mnuchin'i yüksek meblağlı Hollywood filmlerin finansmanı olarak da bilir. Ticaret Bakanı WilburRoss ise, uzun bir süre dünyanın en büyük şirketi olan Rothschild'un üst

¹<https://www.finansgundem.com/haber/iste-trumpin-dudak-ucuklatan-serveti/1135564>, Erişim tarihi: 18.06.2019

²<https://www.aydinlik.com.tr/donald-trump-in-serveti-3-milyar-dolara-ulasti-ekonomi-haziran-2019>, Erişim tarihi: 18.06.2019

³<https://www.whitehouse.gov/the-trump-administration/>, Erişim Tarihi: 18.06.2019

⁴<https://www.chicagotribune.com/business/ct-pence-family-gas-stations-indiana-20180713-story.html>, Erişim Tarihi: 18.06.2019

⁵<https://www.whitehouse.gov/people/mick-mulvaney/>, Erişim Tarihi: 18.06.2019

⁶<https://www.vanityfair.com/news/2019/01/mick-mulvaney-charles-fonville-deal>, Erişim Tarihi: 18.06.2019

⁷<https://medium.com/politicalhaze/mick-mulvaney-trumps-chief-of-staff-stiffed-a-family-owned-business-on-a-2-5-million-loan-cf257adf4168>, 18.06.2019

Post Demokrasi ve Siyasi Parti Kavramlaştırmasını Pierre Bourdieu Üzerinden...

düzy yöneticisi olarak faaliyet göstermiştir. Sonrasında kendi firmasını kurarak kayda değer bir varlık sahibi olmuştur. Hatta Trump'a seçim sürecinde en fazla maddi desteği sağlamıştır. Öte taraftan Çalışma Bakanı Andrew Puzder, büyük bir restoran zincirinde CEO olarak çalışmıştır. Eğitim Bakanı Betsy DeVos da, bilhassa Afganistan, Irak gibi sınır dışındaki savaşlarda aktif rol üstlenen asker, koruma sağlayan özel güvenlik şirketi "Blackwater"ın kurucusudur. DeVos, hatırı sayılır bir servete sahiptir. Son olarak Çevre Bakanı Scott Pruitt ise petrol şirketleriyle ilişki içerisinde olduğu bilinir. Hatta Pruitt'in çevreye zarar verdiği düşünülen petrol şirketlerinin davalarının düşürülmesinde yardımcı olduğu iddia edilmiştir.¹

Ekonomik ve siyasi aktör olarak ön plana çıkan Cumhuriyetçi kabine, post demokraside siyasi parti yapılanmasının izahı bakımından oldukça önemlidir. Bourdieu'cü anlamda eğer ekonomik sermaye aynı zamanda ekonomik olmayanlarla da ilgiliyse bunun anlamı Cumhuriyetçi kabinenin siyaset ile birlikte ekonomik olanla da ilgili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yeni süreç partinin işlevlerinin yeniden tanımlanması olarak da okunabilir. Nitekim Cumhuriyetçi kabinenin sahip olduğu sermaye ağı, parti içinde tanımlanabilecek bir ekonomik oluşum meydana getirmiştir. Şunu da belirtmek gerekir ki, bu söylem sadece ekonomik sermaye değil aynı zamanda sosyal sermayeyle de ilişkili olacaktır.

4. Ekonomik Sermaye'den Sosyal Sermayeye: Post Demokratik Söylemin Simgesi Olan Siyasi Partiler

Ekonomik sermayenin önemli bir bileşeni olan sosyal sermaye de en az ekonomik sermaye kadar önemlidir. Sosyal sermaye, bir bireyin ya da bir grubun, kalıcı ilişkiler ağına, az çok kurumsallaşmış karşılıklı tanıma ve tanımlamalara sahip olması sayesinde elde ettiği gerçek ya da potansiyel kaynakların tamamıdır. Diğer bir ifadeyle ilişkiler ağını harekete geçirmeye olanak sermaye ve güçlerin toplamıdır (Bourdieu, Wacquant, 2016: 108-109). Keza post demokrasi örneği olarak Amerika'da Cumhuriyetçi kabine, siyasal sermayenin oluşturduğu bir sosyal sermaye türü olarak değerlendirilebilir. Bu sermaye ile sahip olunan sosyal çevrenin getirdiği ortak paydalar, iktisadi sermaye gibi diğer toplumsal alanlarda da ayrıcalık ve kâr üretme imkânı sağladığı söylenebilir.

Sosyal ve iktisadi sermaye arasındaki diyalektik ilişkiyi, faydayı azamiye çıkarmaya yönelik bilinçli bir niyetten başka ilkeyle izah etmek pek mümkün değildir. Haliyle sosyal sermayenin iktisadi mantığa hizmet edeceği gerçeği söz konusudur (Bourdieu, Wacquant, 2016: 109). Post demokraside siyasal partilerin işlevinde belirleyici olanların izahatında önemli olan sosyal sermayenin, sahip olduğu nitelikleri birkaç madde ile şöyle sıralanabilir (Yıldız-Topuz, 2011: 213):

- Aynı sosyal çevreden gelen birey ya da gruplar karşılıklı marjinal faydayı arttıracak ortak faaliyet bulma arzusu içindedirler.
- Sosyal sermaye, farklı sosyal çevrelerin varoluşunda ve bu varlığının devamında itici bir niteliğe sahiptir.

¹https://www.ntv.com.tr/galeri/dunya/trumpin-kabinesinde-kim-neyi-temsil-ediyor.qJlkidXo1kenkGsDZ583VA/kL_woLBvj0yAnX381PIVGA, Erişim Tarihi: 18.06.2019

- Sosyal sermayesi güçlü olan birey ya da grup, bilgiyi kontrol edebilme özelliği taşır.¹
- Sosyal sermaye, toplumsal ve kurumsal ilişkileri yönlendirmek ve belirlemek için ortak istek ve işbirliği temeline dayanır. Bilhassa sermaye sahibi, kamusal ve içtimai aktörler arasındaki işbirliğini sağlayarak elde edilen sinerji ile fayda sağlamayı amaçlar.

Sosyal sermayenin bu nitelikleri dikkate alındığında, Bourdieu'cü bağlamda, iktisadi sermayenin sosyal sermayeden ayrı ve bağımsız olarak değerlendirilemeyeceği hatta iktisadi sermayenin destekçisi olduğu söylenebilir. Bu özelliği dolayısıyla da post demokrasinin ortaya koyduğu yansımalarla örtüşmektedir.

Sosyal sermaye bir anlamda da bireyin toplum içerisinde tanıdığı ve zamanı gelince desteklerini alabileceği güvendiği fertler ağına işaret etmektedir (Palabıyık, 2011: 134-135). Zamanı geldiğinde güvenilebilecek bireyler genellikle her alanda kendisini göstermektedir. Tabi ki bu durum güncel bağlamda en çok iktisadi hayatta karşılığını bulmaktadır. Post demokrasi de parti için danışmanlar gibi çalışan şirket üyeleri sosyal sermayenin en önemli ayağı olarak kabul edilecektir. Çünkü bizzat onlar, ekonomik güvenle birlikte siyasi mücadelenin bir tarafı ve aslında kurucusu olmak zorunda kalacaklardır.

Post demokrasi sürecinde hükümetler, şirketlerin ana taleplerini rasyonalize etmeye çalışırlar ve bunlara uygun prensipler geliştirebilirler (Kusrar, 2013: 4). Siyasi adımların da bunu göze alarak atıldığı söylenebilir. Keza post demokrasideki seçim oyununun neticesi olarak seçilmiş temsilcilerle şekillenen siyaset, büyük ölçüde şirketlerin menfaatlerini gözeten seçilmişler ile olan etkileşimlerle gerçekleşmektedir (Crouch, 2004: 8-9). Bu sosyal sermaye açısından ortaya çıkabilecek bir kapitalist krizle başa çıkabilmek için bir zorunluluk olarak görülür. Keza Halkı temsilen hükümetler ile sermayedarlar arasındaki ilişkide baskın olan hükümet olursa bir kapitalist krizin yaşanacağını vurgulayan Habermas'ın bu çıkarımı post demokrasinin tabiatına uygun bir söylem olduğu açıkça ortadadır. Çünkü Habermas, devletin, aldığı kararlar eğer ekonomik sistem üstünde etkili olmaya çalışırsa burada yönetsel anlamda bir geç kapitalizm krizinin yaşanacağını ifade etmektedir. Yönetim sistemi eğer ekonomik sistemden aldığı buyrukları yerine getiremezse ise bu defa da rasyonel bir krizin çıkacağını ifade etmiştir (Akt. Held-Simon, 2006: 398).

Öte taraftan sosyal sermaye açısından aynı çevreden gelen sermayedarlardan veya sermayedarları temsilen şirket çalışanlarından hangilerinin, siyasal arenada yer almasına karar verileceği ya da değişimin nasıl olacağı konusu ortaya çıkması mümkün olan rasyonel krizin çözümü açısından önemlidir. Şirketlerin karşılıklı bağımlılıkları göz önünde bulundurulduğunda Mills'in (1974: 10-11) üzerine durduğu gibi iktidar çatışmaları olarak görünen ancak birbirlerinden nemalanan

¹Bu durum tıpkı Foucault'un (2006; 1992) güç ve bilginin sıkı bir ilişki içinde olduğunu ve gücü elinde bulunduranların bilgiyi kontrol ettiğini belirtmesi gibidir.

Post Demokrasi ve Siyasi Parti Kavramlaştırmasını Pierre Bourdieu Üzerinden...

seçkinler, krizi böylelikle bertaraf edeceklerdir.¹ Şayet böyle bir çözüm gerçekleşmez ise, seçkinlerin dolaşımını zorunlu olarak gerçekleştirecek ikinci bir yol daha mevcuttur. Bu noktada Pareto (2010: 35) böylesi bir dolaşım hakkında bize fikir verir. Yöneticiler arasında sürekli ve aşamalı bir dolaşım mevcuttur.² Fakat buna engel olunursa dolaşım birinin ötekini gerek sosyal gerekse ekonomik anlamda tamamen alt edeceği karşılıklı çatışmayla veya devrimle gerçekleşir. Haliyle denilebilir ki, seçkinler eğer birbirlerini çatışma adı altında desteklemeye (ki bu şirketlerin çıkarları açısından olmazsa olmazdır) Paretocu bağlamda bir dolaşım muhakkak meydana gelmek zorundadır.

Sosyal sermayenin bu şekilde el değiştirici yani iktidarı bir anlamda belirleyici rolü, seçkinlerin hangi gruba dâhil olmaları gerektiğini de ortaya koyacaktır. Ekonomik sermayenin, sosyal sermaye ile birlikte hareket etmesini, bu sermaye türlerini kendi bünyesinde bulunduran siyasal seçkinlerin toplumun ekseriyetini yönetmesini, toplumsal isteklerin siyasal seçkinler tarafından nasıl yönlendirildiğini ve bu birikimi nasıl kullandıklarını anlamamız post demokrasi ile mümkündür (Crouch, 2004: 19). Bu durum tam da Adorno'nun (2011: 33-65) "kültür endüstrisi" kavramıyla açıklanabilir. Öyle ki, bilhassa postmodern dönemin bir olgusu olarak kültür endüstrisi, siyasal iktidar tarafından toplumu yönlendirecek ve yönetecek bir hegemonya sağlama aracı niteliği taşır. Bunu ise televizyon, reklam, film, radyo ve dergi gibi aygıtları kullanarak toplumda oluşturmaya çalıştığı yanlış algılarla gerçekleştirmeye çalışır (Swingewood, 1996: 38-41; Krogh, 1999: 257-260; Bottomore, 1997: 60-62). İşte toplum, mezkûr aygıtların algısal yönlendirmeye ikna edilmeye çalışması post demokrasiyle anlaşılabilir. Zira sosyal ve ekonomik sermayeyi elinde bulunduran siyasal iktidar, arzuladığı ve kendisi için uygun olduğunu düşündüğü her ne varsa toplum tarafından kabulünü sağlama noktasında belirleyici bir güce sahiptir (Crouch, 2004: 22). Dolayısıyla sosyal sermaye, bulunduğu siyasal alanda bir taraftan varlığını korumaya devam ederken diğer taraftan gerek siyasal gerek ise ekonomik anlamda sahip olduğu konumu daha da güçlendirmeye çalışmaktadır.

¹Bourdieu'nun (1995: 55) da dediği gibi benzer sermayeye sahip olan aktörler, toplumsal konular ve bu konulara bağlı olan elverişlilikler ve çıkarların oluşturduğu uzamda birbirlerine yakınlıklarından dolayı, hem kendilerini hem de aynı sosyal alanı paylaşanları bir tasarı halinde kabullenmeye/benimsemeye ne denli yatkınlarsa o denli başarılı olma şansına sahip olduklarını bilirler.

² Bu konuda dikkat çeken örneklerinden biri ABD'de Cumhuriyetçi Parti kabinesidir. 13 Mart 2018'de ABD'nin en büyük enerji şirketi "ExxonMobil"ın CEO'luğunu yapmış olan Dışişleri Bakanı Rex Tillerson'ın yerine CIA Başkanı Mike Pompeo atanır. Yeni bakan da eski bakan gibi kayda değer bir mal varlığına sahiptir. Dışişleri bakanı Mike Pompeo, 1997 yılında Kansas eyaletinde 400'den fazla çalışan olduğu "Thayer Aerospace" adı altında bir şirket kurdu. Şirket, ticari havacılık, savunma ve uzay endüstrileri için karmaşık yapı bileşenleri ve montajları konusunda önemli bir üreticidir. Bunların yanı sıra şirket, büyük havacılık şirketleri için uçak gövdesi üretmektedir (<https://www.radical-departures.net/articles/thayer-aerospace-gets-competitive/>, Erişim Tarihi: 24.06.2019) Ayrıca Pompeo bir petrol sahası ekipman imalat, dağıtım ve servis şirketi olan "Sentry International"ın başkanı olarak da çalışmıştır (<https://www.biography.com/political-figure/mike-pompeo>, Erişim Tarihi: 24.06.2019).

Siyaset alanında karar alıcı olarak yer alan şirketler ve ekonomi patronları siyasal sürecin belirleyicileri, destekleyicileri ve taşıyıcıları olarak, toplumun ekseriyeti karşısında kendilerini güçlendirir ve hareket alanlarını genişletirler. Burada dikkat edilmesi gereken husus, sosyal sermayenin yalnızca maddi çıkar sağlamadığıdır. Aynı zamanda sosyal sermaye, sosyal bir saygınlık alanı da sağlar. Yani Bourdieu'cü anlamda bireysel çıkarlar, sosyal sermayenin biçimleri olarak itibar, şeref, bilgi ve eğitsel başarı ile özdeşleştirildiği maddi olmayan alana yayılabilir. Böylece gücün formları yalnızca maddi değil aynı zamanda kültürel bir çerçevede de inşa edilebilir. Çünkü Bourdieu'ye göre, failer ekonomik emtiada¹ yaptığı gibi kültürel emtiada da yatırım stratejilerini takip edebilir. Bireyler, aileler ve gruplar kültürel ve ekonomik maddeleri biriktirebilir. Hatta imtiyaz ve itibar kültürel ve sosyal sermaye biçimleri aracılığıyla kuşaklar arasında aktarılabilirler (Akt. Swartz, 1996: 75-76).

5. Sonuç ve Tartışma: Hangi Demokrasi, Kimin Yönetimi/İdeal Olan Mı? İdealize Edilen Mi?

Tarihsel seyir göz önünde tutulduğunda demokrasinin sınıflar arası bir mücadelenin sonucu olduğu görülür. Demokrasinin temel doktrinleri olan eşitlik, özgürlük olguları, güçsüzün güçlü karşısındaki konumunu garantiye alacak değerler olarak yer bulur. Demokrasinin bu temel ideallerinin her ne kadar tam manasıyla yerine getirilmesinde bir mutabakat sağlanamamış olsa da, en etkili olduğu modern dönemdeki toplumsal karşılığı için belli bir tarihsel sürecin geçmesini beklemek gerekmiştir. Ancak postmodern dönemle birlikte demokrasinin en temel doktrini olan eşitlik ve halkın yönetimi anlayışı oldukça tartışılır bir hal almıştır. Nitekim modern dönem sonrasında şirketlerin temsil ettiği bir seçkin yönetimi olarak sunulan yeni bir model olarak post demokrasinin, demokrasinin temel nitelikleri ile çeliştiği söylenebilir. İlk olarak post demokrasi, şirkete dayalı bir yönetim, bireysel doğal yeteneklerin eşitliği üzerine kurulu iken demokrasi, eşitlik ideali üzerine kuruludur. İkinci olarak post demokrasi, şirkete dayalı yönetim, yönetici bir azınlık fikri üzerine dayanırken demokrasi, çoğunluk fikrine dayanır. Ancak yönetimin halktan alınması ve azınlığa geçmesiyle oluşan iktidarın, kendisiyle mücadele edecek yeni bir iktidar alanı oluşturduğu söylenebilir. Öyle ki tarih böylesi iktidar alanlarına tanıklık etmiştir.

Hanedan devletinin ardından modern dönem ile birlikte bürokratik devletin, sonrasında ise; postmodern dönemle liberal, kapitalist bürokratik idarenin kurulması farklı iktidar ya da sermaye türlerinin şekillenmesini sağlamıştır. Bu süreç ilk aşamada; bütün özel otoritelerinin (feodal lordların, burjuvaların vb.) dışında ve üzerinde bir kral otoritesinin tekelleştirilmesini doğurmuştur. İkinci aşamada; modern dönem, iktisadi, askeri, kültürel, hukuki ve daha genelde simgesel olan farklı sermaye türlerinin yoğunlaşmasına, farklı tikel sermaye gruplarına (zengin-fakir, güçlü-güçsüz, siyahî-beyaz gibi) iktidar olma olanağını

¹Ticarete konu olan tüm mallar ve ürünlere verilen isim.

Post Demokrasi ve Siyasi Parti Kavramlaştırmasını Pierre Bourdieu Üzerinden...

vermesine, tamamen devlete özgü bir sermayenin doğuşuna¹ yol açmıştır (Bourdieu, Wacquant, 2016: 100-101; Bourdieu, 1995: 116-117). Üçüncü aşamada; postmodern dönem, bilhassa ekonomik ve sosyal sermayesi güçlü olanların yoğunlaşmasına ve bu azınlık kesiminin çoğunluğa karşı iktidarı elinde tutmasına, toplumsal talepleri yönlendirmesine yol açmıştır. Dolayısıyla klasik dönemde kral karşısında lordların ve burjuvanın, modern dönemde çoğunluğun karşısında azınlığın, postmodern dönemde zengin azınlığın karşısında çoğunluğun olduğu mücadele, belli iktidar alanının kuruluşuyla birlikte ilerleyen bir süreçtir (Bourdieu, 1995: 109). Bu iktidar alanı, farklı tür sermaye sahiplerinin özellikle devlet üzerinde iktidar sahibi olmak, yani farklı sermaye türleri ve bunların yeniden üretimi konusunda iktidar kazandıran devlet sermayesi üzerinde iktidar sahibi olmak için mücadele ettikleri bir oyun alanıdır (Bourdieu, Wacquant, 2016: 101). İşte modern ve postmodern dönemde bu oyunun alanını belirleyen demokrasinin en önemli aygıtları seçim ve partilerdir.

Modern dönemde halkın seçim ve partiler aracılığıyla ideal olarak gördüğü, sahip olduğu yönetme hakkının varlığına olan inanç daha güçlüdür. Ancak postmodern dönemde seçim ve siyasi parti aygıtlarının belli bir kesimin eline geçmesi ve bu kesimin demokrasinin içini boşaltarak ya da demokrasinin sunduğu temel idealleri zayıflatarak idealize etmesi sunulan demokrasiye olan inancı zayıflatmıştır. İşte bu durum, ideal demokrasi modelinin sunduğu siyasal katılım, halkın egemenliği, halkın yönetimi, özgürlük ve eşitlik gibi değerler ile post demokrasinin ortaya koyduğu şirket çıkarları üzerine temellenen gerçeklikler, ideal demokrasi bağlamında sorgulamasının önünü açmakta ve güçlü sermayeye sahip olan aktörlere karşı toplumda bir mücadele tasavvurunu ortaya çıkarmaktadır.

Post demokrasi, halkın yönetimini sekteye uğratacak bir durum arz etmesi dolayısıyla yeni bir mücadele alanını zorunlu hale getirmiştir. Bu durum halkın sahip olduğu sermayeleri (siyasal katılım, yönetim gibi) korumasıyla ilgili bir mücadeledir. Bu mücadelede varılmak istenen sonuç çoğunluğun hegemonyası, diktatörlüğü değil farklı sermaye gruplarının katılımını sağlayan bir yönetim düzenidir. Dolayısıyla bu mücadele alanından istenilen şey, Habermas'ın (2001) evrensel etik ve özgürleşme ideallerine dayanarak farklı kimliklerin bir arada bulunacağı ortak konsensüs sağlamayı amaçlayan “iletişimsel eylem” ve “Müzakereci demokrasi” kavramıyla demokrasiyi yeniden restore etmeye çalışmasıyla aynıdır. Benzer şekilde Laclau (2003) ve Mouffe'nin (2017) farklı tikel grupların kamusal ve siyasal alanda yer bulması ile ilgili orta koydukları “radikal demokrasi” kavramına tekabül eder. Haliyle demokrasinin temel doktrinlerinin (eşitlik, özgürlük gibi) tahakkuk edilmek istenmesi güçsüz olanların güçlü karşısında alan bulmaya çalışmasıyla alakadardır. İşte siyasal alanda yeniden yer almalarını sağlayacak bu değerlerin tatbiki için bir mücadele sürecinin kaçınılmaz olacağı çıkarımında bulunulabilir. Çünkü taşıdıkları, donandıkları

¹Devlet; fiziksel güç, ekonomik, kültürel, bilişsel ve simgesel gibi birçok sermaye türünü kendi bünyesinde toplar. Bizatihi farklı sermaye türlerinin yoğunlaşması devleti bir tür sermaye ötesinin sahibi yaparak ona diğer sermaye türleri ve o türlerin sahipleri üzerinde bir erk sağlar (Bourdieu, 1995: 109).

sermaye gereği toplumsal aktörler alanda işgal ettikleri konuma ve yörelerine göre, ya sermaye dağılımının korunmasına ya da bu dağılımın baş aşağı edilmesine doğru yönelme eğilimi gösterir. Böylece sermayesi yetersiz olanların ya da var olan sermayelerinin (siyasal katılım, alınacak kararlarda belirleyici olma gibi) ellerinden alınmasına karşı mücadeleci bir refleks göstermeleri kaçınılmaz olur. Öte yandan büyük sermaye sahibinin doğası gereği tutucu olduğu ve konumunu korumaya çalıştığı söylenebilir (Bourdieu, Wacquant, 2016: 94-95).

Bir takım revizyonların olması gerektiği düşüncelerine karşın ideal olarak görülen modern demokrasi ile iktidarı elinde tutan toplumun azınlık kesimi tarafından idealize edilen post demokrasi arasında yapmış olduğumuz bu tartışma, post demokraside siyasi partilerin; toplumun önemli çoğunluğunu oluşturan kitlenin elinden alınarak, bir kısım sermayedar tarafından hâkimiyeti altına alınmasından kaynaklı olduğunu söylemek mümkündür. İşte bu durum tam da Bourdieu'nün ekonomik ve sosyal sermaye kavramlarının, aslında finans temelinde şekillendiği ve sonraki siyasal süreci belirlediği çıkarımıyla izah edilebilir. Diğer bir ifadeyle post demokrasi söyleminin ilkeleri, Bourdieu'cü söylemlerle birlikte açıklanabilir. Keza post demokraside siyasi partiler, şirketleşip ve varlıklarını bu kurgu (iktidar kurgusu) ile sağlarken, Bourdieu'nun, bütün sermaye türlerinin bilhassa ekonomiden bağımsız olmadığı ve alanlar (siyaset, din, eğitim, vb.) arasındaki iktidar mücadelesinde belirleyici olduğu görülür. Haliyle Bourdieu'da esas olarak her şeyin kökeninde ekonomik elitlerin olduğu söylemi hâkimdir. Yalnızca siyaset alanıyla sınırlı değil aynı zamanda dünyadaki bütün iktidar alanları, ekonomi aracılığı ile kolaylıkla pazar haline çevrilmekte ve böylelikle şirketleşmenin bile kökenine inmektedir.

Öte taraftan post demokraside partinin işini aktivistlerden ziyade daha hızlı ve kazançlı ilerlemesi düşüncesiyle şirketlerin üstlenmesi, Bourdieu'da sermayelerin bir arada olmasına işaret etmektedir. Çünkü sermayeler her ne kadar farklı başlıklar altında alınsa da birbirlerini tamamlayıcı unsurlar barındırmaktadırlar. Öyle ki şirketleşmenin, siyasetin yerini aldığı bu dönemde, şirketlerin siyasi partiler aracılığıyla pazara açılması bir açıdan ekonomik diğer açıdan ise sosyal sermayeye karşılık gelmektedir. Bourdieu'cü bağlamda siyasi partiler aracılığıyla oluşturulan koşullar paraya dönüştürülebilir bir durum arz etmesi “ekonomik sermaye” ye, siyasi partilerin belli bir sınıfın elinde yoğunlaştığı, parti içerisindeki dolaşımın yine aynı sınıf içerisinde gerçekleştiği ve alınacak kararların ekseriyeten bu kesin tarafından belirlendiği durum “sosyal sermaye”ye tekabül eder. Böylece bu kavramlar, post demokrasinin siyasi parti ve şirketleşme bağlamında bahsini ettiği yansımaları izah edecek bir niteliktir.

KAYNAKÇA

- Adorno, T.W. (2011). *Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi*, (Çev.) Ülner, N. vd., İletişim Yayınları, İstanbul.
- Bedir, Ş. F. (2013). “Reformasyon’dan Günümüze Evanjelik Hıristiyanlık”, *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2): 73-98.

Post Demokrasi ve Siyasi Parti Kavramlaştırmasını Pierre Bourdieu Üzerinden...

- Blondel, J. (2008). "Siyasal Parti", (Ed.) Outhwaite, W., Modern Toplumsal Düşünce Sözlüğü, ss.675-676, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Bottomore, T. (1997). Frankfurt Okulu, (Çev.) Çiğdem, A., Vadi Yayınları. Ankara.
- Bourdieu, P. (1995). Pratik Nedenler, (Çev.) Tufan, H., Kesit Yayınları, İstanbul.
- Bourdieu, P. (2010). "Sermaye Biçimleri", (Der.) Şahin, M. M. Ve Ünal, A. Z., Sosyal Sermaye, ss.45-75, Değişim Yayınları, İstanbul.
- Bourdieu, P. ve Wacquant, L. (2016).Dönüşümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar, (Çev.)Ökten, N., İletişim Yayınları, İstanbul.
- Clastres, P. (2006). Devlete Karşı Toplum, (Çev.) Sert, M., veDemirtaş, N., Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Crick, B. (2008). "Siyasal Katılım",(Ed.)Outhwaite, W., Modern Toplumsal Düşünce Sözlüğü, ss.672-673, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Crouch, C. (2004). Post Demokrasi, (Çev.)Yıldırım,E.,PolityPress, Londra.
- Duverger, M. (2007). Siyaset Sosyolojisi, (Çev.) Tekeli, Ş., Varlık Yayınları. İstanbul.
- Earle, T. (2013). Şefler Nasıl İktidara Geldiler, (Çev.) Gürel, B. ve Demiröz, D.,Versus Kitap, İstanbul.
- Eriksen, T. H. (2002). Etnisite ve Milliyetçilik: Antropolojik Bir Bakış, (Çev.) Uşaklı, E.,Avesta Yayınları, İstanbul.
- Erten, E. (1996). Türkiye’de Temsil Anlayışı ve Milletvekillerinin Parti Değiştirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Foucault, M. (1992). Hapishanenin Doğuşu, (Çev.) Kılıçbay, M.A., İmge Yayınları, İstanbul.
- Foucault, M. (2006). Deliliğin Tarihi, (Çev.)Kılıçbay, M.A., İmge Yayınları, İstanbul.
- Göker, E. (2007). "Ekonomik İndirgemeci Mi Dediniz?", (Der.) Çeğin, G., Göker, E., Arlı, A. ve Tatlıcan, Ü., Ocak ve Zanaat: Pierre Bourdieu Derlemesi, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Göze, A. (2009). Siyasal Düşünceler ve Yönetimler, Beta Yayınevi, İstanbul.
- Gülsoy, T. (2006). "Milletin Temsili", KhuKa, 5(2): 71-86.
- Habermas, J. (1993). İdeoloji Olarak Teknik ve Bilim, (Çev.) Tüzel, M., Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Habermas, J. (2001). İletişimsel Eylem Kuramı, (Çev.) Tüzel, M.,Kabalıcı Yayınevi, İstanbul.
- Hatipoğlu, A. (2009). "Siyasi Partilere Hazine Yardımı: Sosyolojik Bir Değerlendirme", İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 41: 233-250.
- Held, D. ve Simon, L. (2006). "Habermas'ın Geç Kapitalizme Dair Kriz Kuramı", (Ed.) Bağcı H.E., Frankfurt Okulu, ss.387-411, Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- Heywood, A. (2012). Siyaset, (Çev.) Kolektif, Adres Yayınları, Ankara.
- Horkheimer, M. (2013). Akıl Tutulması, (Çev.)Koçak, O., Metis Yayınevi, İstanbul.

- Horkheimer, M. ve Adorno, T. W. (1995). Aydınlanmanın Diyalektiği I, (Çev.) Özügül, O., Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Horkheimer, M. ve Adorno, T. W. (1996). Aydınlanmanın Diyalektiği II, (Çev.) Özügül, O., Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Jeanniere, A. (1994). “Modernite Nedir?”, (Der.) Küçük, M., Modernite Versus Postmodernite, ss.82-95, Vadi Yayınları, Ankara.
- Kapani, M. (2012). Politika Bilimine Giriş, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Krogh, T. (1999). “Frankfurt Okulunun Kültür Analizi”, (Der.) Küçük, M., Medya İktidar İdeoloji, ss.245-270, Ark Yayınları, Ankara.
- Kusrar, T. (2013). “In a Post-Democracy Trap”, Democracy and Language: Exploring Semantic Transformations”, 7th ECPR General Conference, September 4-7, Bordeaux, France. Web: <http://www.ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/d300b9fc-6795-488a-8950-5f03ff5aab2.pdf>, Erişim Tarihi: 04.05.2015.
- Küçükömer, İ. (2010). Batılılaşma & Düzenin Yabancılaşması, Profil Yayıncılık, İstanbul.
- Laclau, E. (2003). Evrensellik, Kimlik ve Özgürleşme, (Çev.) Başer, E., Birikim Yayınları, İstanbul.
- Laclau, E. ve Mouffe, C. (2017). Hegemonya ve Sosyalist Strateji: Radikal Demokratik Bir Politikaya Doğru, (Çev.) Kardam, A., İletişim Yayınları, İstanbul.
- Liotard, J.F. (1997). Postmodern Durum, (Çev.) Çiğdem, A., Vadi Yayınları, Ankara.
- Marcuse, H. (2010). Tek-Boyutlu İnsan: İleri İşleyim Toplumunun İdeolojisi Üzerine İncelemeler, (Çev.) Yardımlı, A., İdea Yayınevi, İstanbul.
- Marshall, G. (2005). Sosyoloji Sözlüğü, (Çev.) Akıncay, O. ve Kömürcü, D., Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Mayer, N. (2011). “Siyasal Katılım”, (Haz.) Borlandi, M., Boudon, R., Cherkaoui, M. ve Valade, B., (Çev.) Arıbaş, B., Sosyolojik Düşünce Sözlüğü, ss.674-677, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Mills, C.W. (1974). İktidar Seçkinleri, (Çev.) Oskay, Ü., Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Özbudun, E. (1979). Siyasal Partiler, AÜHF Yayınları, Ankara.
- Özdemir, M. (2010). “Nitel veri analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1): 323-343.
- Özdemir, Ş. (2006). MÜSİAD: Anadolu Sermayesinin Dönüşümü ve Türk Modernleşmesinin Derinleşmesi, Vadi Yayınları, Ankara.
- Palabıyık, A. (2011). “Pierre Bourdieu Sosyolojisinde Habitus, Sermaye ve Alan Üzerine”, Liberal Düşünce, 16(61-62): 121-142.
- Pareto, V. (2010). Seçkinlerin Yükselişi ve Düşüşü Kavramsal Bir Sosyoloji Uygulaması, (Çev.) Doğan, M.Z., Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- Sarıbay, A.Y. (2008). Global Bir Bakışla Politik Sosyoloji, Everest Yayınları, İstanbul.
- Sarıca, M. (1969). Fransa ve İngiltere’de Emredici Vekâletten Yeni Temsil Anlayışına Geçiş, İÜHF Yayını, İstanbul.

Post Demokrasi ve Siyasi Parti Kavramlaştırmasını Pierre Bourdieu Üzerinden...

- Saward, M. (2009). "Democracy", (Ed.) Kuper A. ve Kuper, J., The Social Science Encyclopedia, ss.209-212, Routledge, London.
- Swartz, D. (1996). "Bridging the Study of Culture and Religion: Pierre Bourdieu's Political Economy of Symbolic Power", Sociology of Religion, 57(1):71-85.
- Swingewood, A. (1996). Kitle Kültürü Efsanesi, (Çev) Kansu, A., Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Şahin, B. (2008). "Liberal Demokrasi'nin Temelleri", http://www.liberal.org.tr/sayfa/li_beral-demokrasinin-temelleri-bican-sahin,188.php Erişim Tarihi: 04.15.2015.
- Şaylan, G. (2009). Postmodernizm, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Tanör, B. ve Yüzbaşıoğlu, N. (2002). 1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku, Beta Basım Yayın, İstanbul.
- Teziç, E. (2001). Anayasa Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul.
- Therborn, G. (2006). "Frankfurt Okulu", (Ed.) Bağcı, H.E., Frankfurt Okulu, ss.19-54, Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- Tunaya, T. Z. (1975). Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul.
- Yanık, M. ve Özcan, H. (2007). Siyasi Partiler Hukuku, Der Yayınları. İstanbul.
- Yayla, A. (2008). Demokrasi mi Özgürlük mü?, (Haz.) Yayla, A. ve Mahçupyan, E., Liberallik & Demokratlık Tartışması, ss.15-19, Liberte Yayınları, Ankara.
- Yıldız, Z. ve Topuz, H. (2011). "Sosyal Sermaye ve Ekonomik Kalkınma İlişkisi Açısından Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme", Sosyal Siyaset Konferansları, 61(2): 201-226.